

Cumhuriyet Döneminde Azınlık ve Türkleştirme Politikaları Bağlamında 1934 Trakya Yahudilerinin Göç Olayına İlişkin İddialar ve Cevaplar*

In the Context of Minority and Turkify Policies in Republican Period; 1934, Migration of Jewish of Thrace

Özgür MERT**

Öz

Trakya Yahudileri 1934 Haziran ayının sonundan itibaren ilk olarak Çanakkale'den başlayıp sonrasında Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli' de Trakya Bölgesi'nde yaşayan Türk halkı ile yaşadıkları sorunlar sonucunda kitleler halinde ilk olarak İstanbul'a daha sonra Filistin'e göç etmişlerdir. Cumhuriyet dönemi azınlık politikalarını hedef alan bazı yayınlarda tarihi olaylar ve belgeler tek taraflı olarak yorumlanarak Trakya bölgesinde yaşayan Yahudilerin bu tarihte dönemin Türk hükümeti tarafından el altından desteklenen kasıtlı saldırılar sonucunda zorunlu olarak göçe tabi tutulduğu iddia edilmiştir. Çalışmada Trakya Yahudilerinin 1934 yılında Trakya'dan İstanbul'a ve daha sonrasında Filistin'e göçlerinin nedenleri, sonuçları bu konu ile ortaya atılan iddialar eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Çalışmada, Türk basınında Trakya Yahudilerinin göç hareketi ile ilgili yer alan haberlerden, hükümetin yayımlanmış olan resmi raporlardan ve Trakya Olayları ile ilgili ortaya atılan iddialardan yola çıkılarak tahlillerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Trakya Yahudileri, Trakya Olayları, Türkleştirme politikası, Cumhuriyet Dönemi, Trakya bölgesi

Abstract

Jews from Thrace emigrated firstly İstanbul then Palestine as a result of the problems with Turkish people living in Thrace Region starting from Çanakkale later to Tekirdağ, Edirne and Kırklareli. In some publications taken aimed at minority policies in Republican Period. Historical events and muniments are interpreted one-sided and Jews living in Thrace are claimed to subject to forced migration at the end of deliberate attacks that are supported clandestinely by Turkish Government. In this study, the reasons of Thrace Jews' migration firstly from Thrace to İstanbul then to Palestine in 1934, the results and the arguements put forward on this issue are handled with a critical perspective. Also, in this research by taking advantage to the news in Turkish Press related to the migration of Jews from Thrace; official reports published by the governments and the claims about Thrace Events are analyzed

Keywords: Jews from Thrace, Thrace Events, Turkify Policy, Rebulican Period, Region of Tharace

Giriş

24 Haziran 1934 tarihinden itibaren Çanakkale'de yaşayan Yahudiler görmüş olduklarını iddia ettikleri "hususî ve mahallî" tazyiklerin tesiri ile yaşadıkları yer-

* Makale Geliş Tarihi: 23.07.2016, Kabul Tarihi: 21.10.2016

** Dr., Çorlu İMKB Fen Lisesi Müdür Yardımcısı,
E-posta: mrtozgrmrt@hotmail.com

Göç

Akademik Bakış

143

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

lerinden ayrılırlar¹. Çanakkale Yahudilerinin bu hareketleri Gelibolu, Tekirdağ, Lüleburgaz, Uzunköprü, Edirne ve Kırklareli Yahudilerini de etkiler ve 4 Temmuz 1934 günü Trakya'dan İstanbul'a göç eden Yahudilerin sayısı 3000'ni bulur². Trakya Yahudilerinin bu göçü başlangıçta basına intikal etmez, İsmet Paşa'nın (İnönü) 5 Temmuz 1934'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gündeme taşınması ile ortaya çıkan bu göç olayı hükümetin aldığı önlemler sonucunda durdurulur. Yahudilerin bir kısmı Trakya'da yaşadıkları yerlere geri dönerken bir kısmı da bu dönemde İstanbul'da faaliyet göstermeye başlayan Siyonist hareketlerin etkisinde kalarak kitleler halinde Filistin'e göç ederler³.

Cumhuriyet dönemi azınlık ve Türkleştirme politikalarına ışık tutması açısından önemli bir yer tutan bu olay Türkiye'de ilk olarak "Trakya Olayları" adı altında 1996 yılından itibaren *Tarih ve Toplum* dergisi tarafından işlenmeye başlanmıştır⁴. Bu dergide çıkan makalelerde ve *İletişim* yayınlarının sistematik olarak Cumhuriyet dönemi azınlık politikalarını hedef alan yayınlarında tarihi olaylar ve belgeler tek taraflı olarak yorumlanarak Trakya bölgesinde yaşayan Yahudilerin 1934 yazından itibaren ev ve mağazalarına Türkler tarafından kasıtlı saldırılar sonucunda zorunlu olarak göçe veya "tehcir"⁵ tabii tutulduğu iddia edilmiştir. Cumhuriyet Dönemi azınlık ve Türkleştirme politikalarını bu olay aracılığı ile eleştiren makalelerde dönemin hükümeti açıktan açığa değil de yerel yöneticiler aracılığı veya yerel teşkilatlarını kullanarak Yahudilerin Trakya'dan İstanbul'a göç ettirilmesi ile sorumlu suçlanmaktadır. Ancak bu eserlerde ortaya atılan suçlamaları destekleyecek yeterli bir kanıt olmayıp, bu yöndeki iddialar daha ziyade belli olaylardan yola çıkılarak oluşturulan varsayımlara dayanmaktadır.

Trakya Yahudilerinin İstanbul'a Göçlerinin Türk Basınına Yansımaları

Yahudilerin Çanakkale'den göçleri 24 Haziran 1934 günü başlar. 24 Haziran öncesinde kentte yaşayan 2000-3000 dolayındaki Yahudi'ye kenti terk etmelerini isteyen imzasız mektuplar gönderilmeye başlanır. 21 Haziran 1934 günü Çanakkale'de tehditlere ek olarak Yahudilere karşı başlatılan dövme ve yağma gibi fiziki olaylardan sonra, Yahudilerin bazılarının kentın Valisi ve Cumhuriyet Halk Partisi şubesine başvurması sonucunda gerekli önlemler alınır ve olaylar geçici bir süre son bulur. Ancak 24 Haziran'da Yahudilerin en tanınmışlarına

1 *Milliyet*, 6 Temmuz 1934, s. 1

2 *Cumhuriyet*, 15 Temmuz 1934, s. 1.

3 Rifat N. Bali, *1934 Trakya Olayları*, 3. Baskı, Libra Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 339-341; Halil Şimşek, "Çanakkale Bağlamında 1934 Trakya Yahudi Olayları", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 9, (Bahar 2009), s. 138. 45-57..

4 Haluk Karabatak, "Trakya olayları ve Yahudiler" *Tarih ve Toplum*, Sayı:146, Şubat 1996, s. 4-16; Avner Levi, "1934 Trakya Yahudileri Olayı", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 151, Temmuz 1996, s. 10-17; Ayhan Aktar, "Trakya Yahudi Olaylarını "Doğru", Yorumlamak", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 155, Kasım 1996, s. 45-57.

5 Ahmet Yıldız, "Ne Mutlu Türküm Diyebilene", *Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları (1919-1938)*, 5. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2013, s. 253-258.

şehri terk etmelerine yönelik mektuplar gönderilmeye devam eder. Bunun üzerine de Yahudiler Çanakkale'yi terk etmeye başlar⁶. 25 Haziran 1934 tarihinde Gazi Mustafa Kemal'in İran Şahı Pevlevi ile Çanakkale'yi ziyareti ve sonrasındaki günlerde Türk basının dile getirmedığı Yahudi göçleri⁷, Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerini de içine alarak dalga dalga kitlesel bir boyut halini alır. 3-4 Temmuz gecesi Kırklareli'nde Yahudilerin evlerine ve mağazalarına yapılan saldırılar sonucunda Yahudilerin İstanbul'a göç hareketleri zirveye ulaşır. 5 Temmuzda İsmet Paşa'nın (İnönü) mecliste Yahudilerin göç olayına değinmesiyle birlikte Yahudilerin göç etmekten vazgeçmesiyle olaylar birden durulur. Hatta basına yansıyan haberlere göre, 5 Temmuz Perşembe günü öğleden sonra İsmet Paşa'nın demecinden Anadolu Ajansı aracılığı ile haberdar olan Edirne Yahudileri göç etmekten vazgeçerler⁸. İsmet Paşa'nın Meclisteki konuşmasından 1 gün sonraki 6 Temmuz 1934 tarihine kadar Türk basınında olaylar ile ilgili herhangi bir haberin yer almaması dikkati çekmektedir. 5 Temmuz günü İsmet Paşa'nın (İnönü) TBMM'nin kapanış konuşmasındaki;

“Arkadaşlar, size bugünün fena bir hadisesini ara yerde arz etmek mecburiyetindeyim. Trakya'da bazı Yahudi vatandaşların kendi şikâyetlerine göre, mahallî tertipler yüzünden hicrete mecbur olduklarını ve bazılarının da İstanbul'a hicret ettikleri haberini almıştım. Türkiye'de her fert cumhuriyet kanunlarının emniyet ve muhafazası altındadır. Antisemitizm Türkiye'de metai ve zihniyeti değildir. Vakit Vakit hariçten bizim memleketimize girer ve derhal önüne geçilir. Bu fevaranın da böyle bir salgın olması muhtemeldir. Böyle cereyanlara katiyen müsaade etmeyeceğiz. Hadiseyi Ankara'ya gelmez haber aldım. Verdiğim katî emirler üzerine bu cereyan tamamı ile durdurulmuştur. İstanbul'a gelen vatandaşlar yerlerine dönmekte serbesttirler. Mesuller mahkemeye teslim edilmiştir; ve edilecektir. Bugün de Dahiliye Vekilini oralara gönderiyorum. Mütecasirler şiddetle tecziye edilecektir”⁹.

Sözleri ile Türk Kamuoyu Trakya Yahudilerinin durumundan haberdar olmuş ve Türk basını Yahudi göçlerinin başlamasından yaklaşık 12 gün sonra Trakya Yahudilerinin İstanbul'a göç nedenlerini sayfalarına taşımaya başlamıştır¹⁰. Bununla birlikte Edirne'de yayın yapan *Milli Gazete* isimli gazete ise ancak İsmet Paşa'nın konuşmasından dört gün sonra yani 9 Temmuz'da bu habere yer verir¹¹.

Türk basınında, Yahudilerin göç olayı ilgili haberler verilmeye başlandığında Yahudilerin belirttiği gibi Trakya'da Yahudilere yönelik yerel baskı ve

6 Avner Levi, “İkinci Dünya Savaşı'nda ve Öncesinde Türk Yahudileri”, *Tarih ve Toplum*, Sayı: 154, Ekim 1996, s. 15.

7 *Son Posta*, 25 Haziran 1934, s. 3.

8 *Cumhuriyet*, 12 Temmuz 1934, s. 4.

9 *Cumhuriyet*, 6 Temmuz, 1934, s. 1.

10 *Zaman*, 6 Temmuz 1934, s. 1; *Akşam*, 6 Temmuz 1934, s. 1.

11 *Milli Gazete*, 9 Temmuz 1934, s. 1.

korkutma olaylarının olmadığı düşüncesi hâkimdi¹². Türk basını tarafından Yahudilerin bu kitlesel göçü Yahudilerin “yanlış anlamalarından, gereksiz telaşa düşmelerinden kaynaklanan önemsiz bir olay” olarak yorumlanmakta, gereksiz kaygıya düşen Yahudilerin hükümetin olaylara olan müdahalesi ile birlikte Trakya’da yaşadıkları yerlere geri dönmeye başladıkları belirtilmekteydi¹³. Yahudilerin Trakya’dan İstanbul’a göçlerinin ardında diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Yahudilere yönelik uygulanan antisemitizm politikalarının olduğu iddiaları ise tamamen reddedilmekteydi¹⁴. Türk basınında, Başvekil İsmet Paşa’nın Mecliste yaptığı konuşmalara benzer olarak Türkiye’de son zamanlarda Hitler taraftarı olan kimselerin Türkiye’de antisemitizmi yaygın hale getirmeye çalıştıkları belirtilmekle birlikte, antisemitizmin Türkiye’den çok Avrupa’da doğan bir akım olduğu savunulmaktaydı¹⁵. Bu konu ile ilgili verilen ilk haberlerde dikkati çeken bir unsur İstanbul’a göç eden Yahudi sayısının hükümetin yaptırdığı tahkikat sonrasında Trakya’dan 3000 Yahudi’nin göç ettiği açıklamasına oran ile bu sayının daha az gösterilmesidir. Olayların basına ilk yansıdığı günlerde, *Milliyet* gazetesi, İstanbul’a göç eden Yahudi sayısını 100 ile 400 olarak belirtirken¹⁶ *Cumhuriyet* gazetesi bu sayının en fazla 1500 olduğunu belirtmekteydi¹⁷.

Zaman gazetesi 6 Temmuz 1934 tarihinde yayınladığı haberde, Yahudilerin kitlesel göçü ile ilgili olarak olaylardan yeni haber alındığını, olayın yeni duyulmuş olup, olayın birdenbire aniden gerçekleştiği haberini vermekte, bu konu ile ilgili bilinenlerin İsmet Paşa’nın Mecliste vermiş olduğu bilgilerle sınırlı olduğunu belirtmekteydi¹⁸. *Vakit* gazetesi ise, Yahudilerin, göç olayı öncesinde, propagandacı ve tahrikçilerin söz ve tahriklerine inanarak kendi nakillerinin hükümetçe verilmiş bir karar zannedip yanlış anlama üzerine evlerini işlerini bırakarak buldukları yerlerden ayrıldıklarını, diğerlerinin de göçlerden etkilenerek İstanbul’a geldiklerini belirtmekteydi¹⁹. Aynı gazete daha önce Çanakkale, Gelibolu, ve Lüleburgaz’da Türklerle ile Yahudiler arasında meydana gelen olaylara değinmeden, Yahudilerin İstanbul’a gelmelerine sebep olan olayın 3 Temmuz’da Kırklareli’nde Yahudilerin evlerinin taşlanması olup, “Yahudilerin lüzumsuz telaşa düştikleri anlaşılıyor.” Başlığı ile Yahudilerin İstanbul’a göç etmeleri olayını basit bir olay gibi göstermekteydi²⁰. Yahudilerin Türk dilini bilmemelerinden dolayı yerel yönetime dertlerini anlatmakta zorlandıklarından çareyi İstanbul’a kaçıp gelmekte buldukları fikri *Vakit* gazetesi tarafından okuyucularla paylaşılmaktaydı²¹. *Cumhuriyet* gazetesi de Kırklareli’nde Yahudi

12 *Milliyet*, 6 Temmuz 1934, s. 1.

13 *Milliyet*, 8 Temmuz 1934, s. 1.

14 *Milliyet*, 8 Temmuz, 1934, s. 1.

15 *Vakit*, 7 Temmuz, 1934, s. 9.

16 *Milliyet*, 8 Temmuz 1934, s. 2.

17 *Cumhuriyet*, 8 Temmuz 1934, s. 5.

18 *Zaman*, 7 Temmuz 1934, s. 1.

19 *Vakit*, 9 Temmuz 1934, s. 2.

20 *Vakit*, 7 Temmuz 1934, s. 1.

21 Selami İzzet, “Yahudi Hadisesi”, *Vakit*, 7 Temmuz 1934, s. 1; 3.

evlerine olan saldırıları kastederek olayların içeriğini “iki cam kırması ve tehditten ibaret” olarak yorumlamaktaydı²².

Türk Basınında ilk günlerdeki Trakya Yahudilerinin göç olayına karşı umursamaz tavrından farklı olarak *Haber* gazetesi muhabiri Va-Nu İstanbul’a gelen Yahudilerle konuşarak olayın asıl nedeninin Türkler ve Yahudiler arasında meydana gelen gerginliklerden kaynaklandığını belirtmekteydi. Va-Nu bu konu ile ilgili haberinde, Uzunköprü’de kimliği belli olan bazı kişilerin burada beyannameler dağıtarak halka Yahudi mağazalarından alış-veriş yapmamalarını telkin ettiklerini ayrıca bu kimselerin, Yahudileri Uzunköprü’den ayrılmaları konusunda tehdit ettikleri bilgisini dile getirmişti²³. *Cumhuriyet* gazetesi ise, Uzunköprü’de Haziranın 20’sinden itibaren Yahudilerin Trakya’da yaşayan Türklere boykot yapmalarına karşılık olarak buradaki Türklerin de kendi aralarında esnaf kooperatifleri adı altında şirket yaparak Yahudilerin ticaret yapmalarını engellediklerini, Bunun üzerine de Yahudilerin 28 Hazirandan itibaren Uzunköprü’den ayrılmaya başladıkları bilgisini kamuoyu ile paylaşmaktaydı²⁴. *Akşam* gazetesi Kırklareli’den gelen Yahudilerin Temmuzun 3. günü akşam saat dokuzda evlerinin camlarının taşlanarak kırılması üzerine buradan ayrıldıklarını belirtirken, Edirne’den gelen Yahudilerin de bazı Trakyalı Türk gençlerin Yahudi mağazalarından alış-veriş edilmemesi için halka telkinleri sonucunda burayı terk ettikleri bilgisine ulaştığını paylaşmıştı²⁵. *Zaman* gazetesi, hükümet tarafından Trakya Yahudi olaylarını araştırmakla görevlendirilen Dahiliye Vekili Şükrü Kaya’nın Başvekalet’e gönderdiği ilk rapora dayanarak, Edirne’de Yahudilere karşı herhangi bir tazyik olayının yaşanmamakla birlikte Yahudilerin ticari kazançlarının azalmasıyla birlikte kendilerine ekonomik kazanç sağlayacakları bir yer aramaya kararı verip, 3-4 Temmuzdan itibaren bankalardan paralarını çektiklerini, büyük bazı Yahudi tüccarların piyasadan çekilmesiyle bundan etkilenen diğer Yahudi tüccarlar eşyalarını da toplayarak İstanbul’a geldiklerini belirtiyordu²⁶. Yine aynı gazete Trakya’da Yahudilerin büyük bir kısmının sütçülük, peynircilik yapmakta iken son dönemde bu işin Türk unsurunun eline geçmesiyle Trakya Bölgesi’ni terk etmeye karar verdiklerini belirtmekteydi²⁷. Türk basını, Yahudilerin, Trakya’dan kitlesel göçlerinin temelinde bir cebir ve tazyikten ziyade son dönemlerdeki ekonomik kayıpları gerekçesiyle Trakya’da umdukları kazancı elde edememelerinin olduğunu savunmakla birlikte, Türk nüfusu ile Türkçe konuşmamaları yüzünden ile kaynaşamamalarının Rusya ve Romanya’da olduğu gibi anti-semitizmi kendi çıkarları için kullananların işini kolaylaştırdığı tezini savunmuştur. Bunun en açık örneği *Vakit* gazetesi yazarı Mehmet Asım’ın bu konu ile ilgili yazmış olduğu makalede görülmektedir;

22 *Cumhuriyet*, 8 Temmuz 1934, s. 5.

23 *Haber Gazetesi akt. Zaman*, 7 Temmuz 1934, s. 7.

24 *Cumhuriyet*, 12 Temmuz 1934, s. 4.

25 *Akşam*, 7 Temmuz 1934, s. 2.

26 *Zaman*, 10 Temmuz 1934, s. 1.

27 *Zaman*, 12 Temmuz 1934, s. 1.

Gazi

Akademik
Bakış

147

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

“.....yalnız fazla olarak Çanakkale ve Trakya mıntıklarına ait bir hususiyet daha var. Bu da oralardaki Yahudilerin yabancı dil ve harsta kalmakta ısrar etmeleri ve içlerinde gayri askeri mıntıklarda memleketin emniyeti için zararlı ve casus adamlar bulunduğu hakkında zanlar olmasıdır.”²⁸

Türk basınının taranmasıyla Yahudilerin Trakya'dan İstanbul'a olan Yahudi göçlerinin nedenine ilişkin elde ettiğimiz bulgu; Yahudiler Türk kültürüne adapte olmamaları veya sadece ekonomik kazançlarıyla ilgilenip kendilerini kafa ve fikir yapısı ile Türklerden farklı görmekteydiler. Yahudilerin bu tür davranışları bölge halkının tepkisini çekmekle birlikte, bölgenin tüm ekonomisine hâkim olmanın avantajını kullanarak karaborsacılık ve tefecilik işleri ile ticari kazançlarını gün geçtikçe bölgedeki Türklerin aleyhine arttıran Yahudi vatandaşlarının olması, bölge halkının bazı kesiminde Yahudilere olan kızgınlıkların giderek artmasına yol açmıştı. Yahudilerin, Türk nüfusuna entegre olamamaları, Trakya Bölgesi'nde Balkan savaşları ve Milli mücadele döneminde azınlıkların bölgedeki Türk halka karşı göstermiş olduğu davranışlarında etkisiyle Yahudilerin Bulgaristan ile casusluk ilişkilerinin olabileceği şüphelerini de arttırmıştır. Almanya'ya yakın durarak bazı çıkarlar elde etme hevesinde olanların tazyikleri Çanakkale, Uzunköprü ve Kırklareli'de Türklerin Yahudilere ait ev ve eşyalarına zarar verilmesine neden olmuştur. Ticari kazanç ve güvenlik kaygısına düşen Yahudiler birbirilerini de etkilemek suretiyle Trakya'da olan ev, toprak ve mağaza eşyalarının bir kısmını satarak İstanbul'a kitlesel göç hareketini başlatmışlardır.

Türk Hükümetinin Olaylara Bakışı ve Resmi Raporlar

Trakya Yahudilerinin ilk göç eylemleri, 24 Haziran'da Çanakkale'de meydana gelen Yahudi vatandaşlara yönelik korkutma ve saldırı olayları sonucunda başlamış, sonra Gelibolu, Uzunköprü, Lüleburgaz ve Edirne'deki Türk halk ile Yahudiler arasındaki gerginlikler ardından Kırklareli'nde 3-4 Temmuz günü Yahudilerin ev ve mağazalarına yapılan saldırılar sonucunda doruğa ulaşmıştır. Olaylara günün hükümetinin müdahalesi ve alınan önlemler ve dönemin Hükümeti tarafından olayları araştırmak üzere görevlendirilen Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'nın Başvekalet'e sunduğu rapor, Trakya Yahudilerinin kitlesel göç olayı hakkında tahlil de bulunmamızda önem arz etmektedir.

İsmet Paşa (İnönü) Trakya Yahudilerinin İstanbul'a göç ettiklerinden ilk defa 5 Temmuz 1934 tarihinde TBMM'deki konuşmasında; “100 kadar Yahudi'nin İstanbul'a geldiklerini haber aldım.”²⁹ Sözleri ile dile getirmiştir. Bu toplantıda bu olayı dile getirir getirmez Dahiliye Vekili Şükrü Bey (Kaya) ve Trakya Umumi Müfettişi İbrahim Tali'yi (Öngören) görevlendirmiştir³⁰. Şükrü Bey İbrahim Talî

28 Mehmet Asım, “Hükümet bakımından Türkiye'de Yahudi Meselesi”, *Vakit*, 16 Temmuz 1934.

29 *Vakit*, 6 Temmuz 1934, s. 1.

30 *Son Posta*, 6 Temmuz 1934, s. 1.

Bey 6 Temmuz'da İstanbul'a geldikten sonra bu tarihte Yalova'da bulunan Gazi Mustafa Kemal'i ziyaret etmişler ve geç vakte kadar görüşmüşlerdi. Buradan da Alpulu'ya hareket etmişlerdi³¹. Bu görüşmede Trakya Yahudi Olaylarının gündeme geldiği, Gazi'nin bu konunun yakın takipçisi olduğu kuvvetle muhtemeldir.

Türk Basınında 7 Temmuzdan itibaren İsmet İnönü'nün vermiş olduğu güvence ve Şükrü Bey'in soruşturma ile görevlendirilmesi ile birlikte bazı Yahudilerin evlerine geri döndükleri, Yahudi olaylarına sebep olanların belirlenerek haklarında cezai işlemlerin başlatıldığı belirtilmekteydi³². Bir anlamda İsmet Paşa'nın Meclisteki sözleri ve Şükrü Kaya'nın olayları soruşturmak için görevlendirilmesi etkisini göstermişti. Trakya'daki olaylar yatışmış, Yahudiler sayısı az da olsa kendi oturdukları yerlerine dönmeleri konusunda ikna edilmişlerdi.

Dahiliye Vekili Şükrü Kaya basına verdiği demeçte, Yahudilerin ilk izlenimle bazı propagandalar sebebiyle İstanbul'a geldiklerini, olayların daha iyi anlaşılması için Trakya'ya hareket edeceğini belirtmekle birlikte;

*" Türkiye'de yerli ve yabancı herkesin Türkiye Cumhuriyeti kanunlarının himayesi altındadır. Türk kanunları bu memlekette her vatandaşın hakkını ve hürriyetini hiçbir fark etmeden korur ve gözetir."*³³

İfadesiyle Türkiye'de Yahudilerin can ve mal güvenliğinin devletin teminatı altında olduğu antisemitizm gibi fikir akımlarının karşısında bulunulduğu mesajın verilmesi ile hükümet, olayların sona erdirilmesi konusunda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmiştir.

Dahiliye Vekili Şükrü Bey, 8 Temmuz'da Edirne ve Kırklareli, 9 Temmuz'da Lüleburgaz, Keşan ve Gelibolu³⁴, 11 Temmuzda Çanakkale'deki soruşturma ve temaslarını bitirerek³⁵ 12 Temmuz'da Çanakkale'den ayrılmış, Ankara'ya dönmüş Trakya'dan Yahudilerin göçleri ile ilgili raporunu tamamlayarak Başvekâlet'e vermişti³⁶. 13 Temmuzda da Şükrü Bey tarafından hazırlanan rapor, Gazi Mustafa Kemal'in başkanlık yaptığı Bakanlar Kurulu toplantısında incelenmiştir³⁷. Trakya'da Yahudi Göçü Olaylarının tetkiki ve incelenmesi hükümet tarafından hızlı bir şekilde bitirilmiş, Gazi Mustafa Kemal olayların sağlıklı olarak aydınlatılması için tahkikatın başından sonuna kadar takipçisi olmuştur.

Dahiliye Vekili Şükrü Bey'in hazırlamış olduğu tahkikat raporu sonucunda Kırklareli Ticaret Odası Başkanı ile Kırklareli Belediye Başkanı tutuklanmış,

31 *Milliyet*, 7 Temmuz 1934, s. 1.

32 *Akşam*, 7 Temmuz 1934, s. 1; *Zaman*, 7 Temmuz 1934, s. 1; *Cumhuriyet*, 7 Temmuz 1934, s. 1.

33 *Milliyet*, 8 Temmuz 1934, s. 1.

34 *Milliyet*, 10 Temmuz 1934, s. 1.

35 *Milliyet*, 11 Temmuz 1934, s. 1.

36 *Milliyet*, 12 Temmuz 1934, s. 1.

37 *Milliyet*, 14 Temmuz 1934, s. 1.

yine Kırklareli Polis Komiseri de evinde Yahudilere ait beyaz eşya bulunduğundan görevinden el çektirerek tutuklanmıştı³⁸. Yapılan yargılamalar sonucunda Belediye Başkanı Şevket (Dingillioğlu), Ticaret Odası Başkanı Nail Bey beraat ederken, bu olayda suçlu görülen Mustafa Çavuş, Şuayp, Ahmet, Halim, Yaşar Ağalar altı aydan aşağı olmamak üzere çeşitli hapis cezalarına çarptırılırken, Kırklareli Jandarma Komutanı da Bolu'ya tayin edilmişti³⁹. Bununla birlikte Cevat Rifat Atilhan tarafından yayına hazırlanan *Millî İnkılâp* dergisi Trakya Olaylarının meydana gelmesi öncesinde antisemitizm propagandası yapması sebebiyle kapatılmıştı⁴⁰.

Trakya Yahudilerinin göç olayı Türk kamuoyunda olduğu gibi yabancı kamuoyunun ilgisini çekmiş, *New York Times* gazetesinde Türk basınından önce yayınlanmıştı. Bu gazetenin 1 Temmuz 1934 tarihli nüshasında Türk hükümetinin Çanakale ve Trakya bölgesinde yaşayan Yahudileri tehire tabii tuttuğu, bunun nedenin de Trakya Bölgesi'ne Balkanlardan bölgeye Türk göçünü arttırmak olduğu belirtiliyordu. Gazete Rum ve Ermenilerin Türkiye'den ayrılması ile birlikte bölgedeki ticarî boşluğu Yahudilerin doldurmasıyla Trakya'ya yerleşme isteğinde bulunan birçok Romen ve Bulgar göçmenin bölgeye yerleşmekten vazgeçmesinin bunda etkili olduğu belirtilmekteydi. Yine aynı gazete birkaç gün sonra Yahudi göçlerinin devam ettiği, Yahudi göçlerinin göçlerin başlamasında 14 Haziran 1934 tarihinde çıkarılan İskân Kanunu'nun etkili olduğu görüşünü paylaşmıştı⁴¹.

Türk hükümeti bu tür haberlerin önüne geçmek, hükümetin olayların sona erdirilmesinde etkili olduğunu, olayın hükümetin antisemitizm anlayışından kaynaklanmadığını dünya ve Türk kamuoyuna duyurmak için Dahiliye Vekili Şükrü Bey'in Başvekalet'e verdiği rapor, Türk basınında yer almıştır. Raporunda, Trakya Yahudi olaylarının temelinde, Türkler ve Yahudiler arasında Osmanlı Devleti'nden bu yana meydana gelen anlaşmazlıkların rol oynadığını, bir takım çevrelerin hükümetin Yahudileri, "*Trakya'dan sürmek istediği ve bu hareketin açıktan açığa tertipler ve hususi tertipler ve tazyikler ile yapılmasını terviçeylediği*" iddiaları reddedilmiştir. Raporunda, Yahudilerin 24 Hazirandan itibaren Çanakale'den ve 30 Haziranda Trakya'nın diğer çeşitli yerlerinden hesaplarını ve işlerini keserek İstanbul'a göç hareketlerini başlattıkları belirtilmiştir. Yine aynı raporda, Trakya olaylarının vatandaşlar arasında dedikodu özelliğini kaybederek fiili saldırıya dönüşmesi üzerine, hükümetin olayı fark edip kesin önlemlerle duruma müdahale ettiği, ilk etapta 100 kadar Yahudi'nin mahallî baskılar sonucunda İstanbul'a geldiği, 3 ve 4 Temmuz günü birden bire genişleyen olaylar üzerine

38 *Cumhuriyet*, 14 Temmuz 1934, s. 1.

39 *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1934, s. 1.

40 *Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1934, s. 1. *Cumhuriyet*, 14 Temmuz 1934, s. 1.

Cumhuriyet, 26 Temmuz 1934, s. 1.

Cumhuriyet, 17 Temmuz

41 Bali, *a.g.e.*, s. 283.

hükümetin aldığı tedbirler üzerine olayların kesin bir şekilde durdurulduğu belirtilmekteydi. Aynı zamanda raporda, Yahudi olayları şu şekilde özetlenmiştir;

"A- Trakya'dan ve Çanakkale'de mevcut olan yerli ve yabancı 13 bin kadar Yahudi'den ceman 3 bin kadar nüfusun İstanbul'a hareket ettiği tahmin olunuyor.

B- Kazalarda ve Edirne'de boykot teşebbüsleri olmuş ve bu teşebbüslere mektep çocukları karıştırılmak istenmiştir.

C- Kırklareli'nde 3-4 Temmuz gecesi çapulcu anasır harekete geçerek Yahudi evlerine tecavüzle hırsızlığa ve soygunculuğa koyulmuşlardır. Soygunculuk çarşıya ve bu esnada 65 ev soygunculuğa uğramıştır.

D- Bütün bu hadisat esnasında bir jandarma şehit olmuş ve bir Yahudi'nin yaralanmasından başka nüfusça zaiyat ve yaralanma vukuatı olmamıştır".

İfadeleri yer almakta hükümetin memurlar aracılığı ile olaylarda sorumluluğu görülen yerel yöneticilerin, idari ve adlî cezalara çarptırıldığı, Yahudilerin evlerinden alınan ve çalınan malların yüzde yetmiş beşinin sahiplerine geri verildiği, Yahudilere eski yerlerine geri dönmeleri için gerekli güvencenin verilmesi gibi tedbirlerin hükümet tarafından alındığı belirtilmekteydi⁴².

İsmet Paşa'nın TBMM'de Yahudi Olaylarına değinmesiyle birlikte hükümet, 3-4 Temmuz 1934 tarihinde Kırklareli'de Yahudilere karşı soygun ve tazyikte bulunanların cezalandırılması, Yahudilerin alınan ve çalınan mallarının geri verilmesi ve Yahudi halkın evlerine geri dönmesini sağlamak amacıyla gerekli güvencenin verilmesi konusunda gerekli adımları atmıştı. Bununla birlikte basında yer alan haberler ile hükümet tarafından yayınlanan raporlarda verilen bilgiler bakımından çelişkiler bulunmaktadır. İsmet Paşa meclisteki konuşmasında Trakya'dan İstanbul'a göç eden Yahudi sayısı 100 kadar belirtmişken, 8 Temmuz tarihli *Milliyet* gazetesi haberinde göç eden Yahudi sayısını 400 olup Yahudi göçünün arkasının kesildiğini belirtmekteydi⁴³. *Cumhuriyet* gazetesi ise, 10 Temmuz tarihli nüshasındaki haberinde göç eden Yahudi sayısını 1800 olarak belirtmişti⁴⁴.

6-7 Temmuz 1934 tarihli gazetelerde Yahudi göçünün durduğu, Yahudilerin evlerine dönmeye başladıklarının belirtilmesine rağmen hükümet tarafından 14 Temmuzda açıklanan raporda, Trakya'dan İstanbul'a göç eden Yahudi sayısını 3000 olarak belirtilmiştir. Bu durum olayın basında ilk işlenmeye başladığı dönemde, nedeni anlaşılamayan bir biçimde Trakya'dan İstanbul'a olan Yahudi göçünün önemsiz bir gelişme gibi gösterilerek, "üstünün kapatılmaya" çalışıldığı görülmektedir. Raporda olayların 24 Haziran'da Çanakkale'de başlayıp 30 Haziranda Trakya'nın diğer çeşitli yerlerine yayıldığı ve 3 Temmuzda birden bire olayların genişlediğinin belirtilmesi hükümetin 5 Temmuz kadar

42 *Vakit*, 25 Temmuz 1934, s. 1.

43 *Milliyet*, 8 Temmuz 1934, s. 1.

44 *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 1934, s. 1.

Gazi

Akademik
Bakış

151

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

olaylara neden müdahale etmediği sorusunu akla getirmektedir. Hükümetin olayın geçmişte de Türkler ile Yahudiler arasında bu tür anlaşmazlıkların olduğu sebebiyle olayları önemsemeyip sorunun yerel yöneticiler tarafından çözümlenmesini beklediği veyahut bu dönemde Şah Rıza Pehlevi'nin, Gazi Mustafa Kemal'in misafiri olarak, Türkiye'de olması sebebiyle hükümetin olaylara müdahale için bekleme kararı aldığı düşünülebilir. Ancak İsmet Paşa'nın 5 Temmuzdaki konuşması olaylardan yeni haberi olmuş izlenimi vermesi dikkate değer bir ayrıntıdır.

Yahudilerin Trakya'dan Göçleri ile ilgili İddialar ve Tahliller

Türk basınında yayınlanan haberlere bakıldığında Türkler ve Yahudiler arasında ekonomik ve sosyal uyumsuzlukların olduğu, Türkiye'de Yahudilere karşı antisemitizm uygulamalarının olmamasına rağmen hükümetin yayınlamış olduğu rapor, ülke yönetiminde bulunanların veya bürokrasi çevrelerinin geçmişin tecrübelerinden etkilenerak azınlıklara karşı şüphe ile baktığı aşikârdır.

Ancak hükümeti açıktan açığa değil de yerel yöneticiler aracılığı veya yerel teşkilatlarını kullanarak Yahudilerin Trakya'dan İstanbul'a göç ettirilmesinde sorumlu tutacak bir kanıt olmayıp, bu yöndeki iddialar daha ziyade belli olaylardan yola çıkılarak oluşturulan varsayımlara dayanmaktadır.

Trakya Olayları öncesinde Nihal Atsız'ın *Orhun*, Cevat Rifat Atilhan'ın *Millî İnkılâp* dergisinde Yahudi aleyhtarı yazıları "*Trakya Olayları*"nın nedeni olarak gösterilmiştir⁴⁵. Cumhuriyet dönemi azınlık ve Türkleştirme politikalarını hedef alanlar, Türk halkına toplumsal ve kültürel millî bir kimlik vermek amacıyla "*Türkleştirme Politikaları*" adı altında gerçekleştirilen "*Vatandaş Türkçe Konuş kampanyaları*", ile Trakya Umumi Müfettişliğinin kurulması ve İskân Kanunu'nun yürürlüğe girmesini "*Trakya Olayları*"nın sorumlusu olarak göstermişlerdir⁴⁶.

a. Nihal Atsız ve Cevat Atilhan'ın Yazıları

Trakya Olaylarının meydana gelişi konusunda dile getirilen iddiaların ilki, 1934 Trakya olayları öncesinde Nihal Atsız'ın *Orhun*, Cevat Rifat Atilhan'ın, *Millî İnkılâp* dergisinde Yahudi aleyhtarı yazılarıdır. Bu yazıların Trakya'da Türk halkını Yahudilere karşı kışkırtmada başarılı olduğu iddiasıyla, Yahudilere karşı gerçekleştirilen yağma ve talan olaylarının nedeni olarak gösterilmiştir. Dönemin Başbakanı İsmet Paşa'yı bu dergilerin yazılarını görmezden gelerek antisemitizm politikalarını desteklemekle suçlamıştır⁴⁷.

Millî inkılâp dergisinin ilk sayısı 1 Mayıs 1934 tarihinde yayınlanmaya başlamıştı. Bu dergi "*Trakya Olayları*" öncesinde Çanakkale'de Türkler ve Yahudiler arasındaki gerginliklerin nedenine örnek olabilecek nitelikte olan 6 Mayıs

45 Rifat N. Bali, "Yeni Bilgiler ve 1934 Trakya Olayları-I", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 186, Haziran 1999, s. 54-56.

46 Yıldız, *a.g.e.*, s. 248-256.

47 Avner Levi, "İkinci Dünya Savaşı'nda ve Daha Öncesinde Türk Yahudileri", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 154, Ekim 1996, s. 16

1934 tarihinde *Vakit* gazetesinde yayınlanan bir mektuba 2. sayısında yer vermişti. Bu mektupta;

"Çanakkale (hususî) bu gün bilâmübalega söyleyebilirim ki Çanakkale vilâyeti iktisadî cepheden tamamen Yahudilerin eline geçmiştir. Bütün köyler ve hattâ şehir halkı bile u bir avuç Beniisrailin esareti altına girmiştir. İki yüz bin nüfuslu koca vilâyet, bu bezirgânların elinde inlemektedirler.

İşte icra dairelerinin dosyaları meydandadır!... Bu dosyalar içinde en çok alacaklı olan Yahudilerdir. Bezirgânlar altmış liralık senetleri üç yüz liraya çıkarmışlardır. Köylerde bütün tarlalar Yahudilerin ellerine geçmiştir. Köylüler bu tarlaları icarla kullanmaktalar. (Özbek) çiftliği de Yahudilere satılmakta iken yanlış bir muameleden dolayı şimdilik durdurulmuştur!

Hükümetimiz buradaki alım-satım muamelelerinin iç yüzüne bakmalıdır. Bunların çoğu zavallı halkın birkaç bezirgâna hile yüzünden borçlanmasından dolayı mallarının yok pahasına satılmasından başka bir şey değildir! Köylülerimizin muhtekirlerden kurtulmaları lazımdır!"

İfadelerini Cevat Rifat Atilhan, Yahudi düşmanlığı üzerine kurmuş olduğu yayın politikasının etkisini güçlendirmek amacıyla kullanmakta ve Yahudilerin Çanakkale'den çıkarılması telkin edilmekteydi⁴⁸. Yine *Millî İnkılâp* dergisinde Yahudiler, Türkçe konuşmamak ve vatana ihanet etmekle suçlanmaktaydı. *Millî İnkılâp* dergisinin yayınlarına paralel olmak üzere Nihal Atsız *Orhun* dergisindeki yazılarında Yahudileri "Aç gözlü, Vatan haini ve dalkavuk"⁴⁹ olarak tanıtmaktaydı. *Orhun* ve *Millî İnkılâp* dergileri Yahudi aleyhtarlığı açısından kötü örnekler teşkil etmekle birlikte, tüm Türk basını bu dergilerle aynı görüşte değildi. Mektubun yayınlandığı *Vakit* gazetesi, mektubu, Bazı Yahudilerin bu tür davranışlarından şikâyetlerin var olmakla birlikte, bu tür olayları kişisel ve mahallî olarak değerlendirmekte, Yahudilerin hepsini aynı merkezde değerlendirmemekteydi⁵⁰. Bu gazete Yahudileri, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir unsuru olarak kabul etmekte, Yahudilerden elden geldiği kadarıyla ülke lehine yararlanılması gerektiğini savunmaktaydı. Türkiye'deki milliyetçiliğin, Alman milliyetçiliğinden farklı olarak ülke kanunları ve menfaatlerine uygun davranan Yahudileri öz Türk olarak kabul ettiği vurgusunu yapmaktaydı⁵¹. Cevat Rifat Atilhan'ın *Millî İnkılâp* dergisi Trakya Olayları sonrasında Bakanlar Kurulu Kararı ile kapatıldı⁵². Cevat Rifat Atilhan ve diğer Anti-semitizmi savunanların Yahudi aleyhtarlığına yönelik yayınları devam etti. Ancak bu yayınlar Bakanlar Kurulu kararı Türkiye'ye girmekten yasaklandı veya toplattırıldı.⁵³ (Ek-1)-(EK-2).

48 *Millî İnkılâp*, "Köylüyü, Bezirgânların Elinden Kurtarmalı!" Sayı: 2, 1 Mayıs 1934, s. 2.

49 *Orhun*, "Komünist, Yahudi ve Dalkavuk", Sayı: 5, 21 Mart 1934, s. 94.

50 *Vakit*, 20 Mayıs 1934, s. 1.

51 *Vakit*, 4 Haziran 1934, s. 1.

52 *Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1934, s. 1.

53 BCA,- BKK, Fon K.: 30. 18. 01. 02 K. No:66 D. No: 53 S. No: 7; Başbakanlık Cumhuriyet

Bakanlar Kurulu'nun aldığı bu önlemler hükümetin bu yayınların Türkiye'de yayımlanmasına göz yumduğu iddialarını geçersiz kılmaktadır. Türkiye'de her iki derginin çok kısa bir süre içinde Yahudi aleyhtarlığı yönünde yayın yaptığı göz önünde bulundurulduğunda o günün koşulları içerisinde bütün Trakya halkını etkileme gücünün olmadığı aşikârdır. Bunun yanında bütün Türk basınının da Yahudi aleyhtarı bir yayın politikası izlemediği düşünüldüğünde "*Trakya Olaylarının*" meydana gelmesinde büyük trajalara sahip olmayan bu iki derginin etkisinin çok düşük olduğu görülmektedir.

b. Cumhuriyet Dönemi Azınlık ve Türkleştirme Politikaları

Trakya Yahudilerinin 24 Haziran 1934 tarihinden itibaren Çanakkale'den başlayıp, Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerini de içine alarak İstanbul daha sonrasında Filistin'e olan göçleri, Türkiye'de ilk olarak *Tarih ve Toplum* dergisinde konu edinilmeye başlanmıştır⁵⁴. Daha sonrasında bu konu Cumhuriyet dönemi azınlık politikalarını tek taraflı olarak eleştiren araştırmacı ve öğretim üyelerinin eserlerinde örnek olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu eserlerde "*Trakya Olayları*"nın nedenleri ortaya konulurken Cumhuriyet dönemi azınlık politikalarını oluşturanlar, Yahudileri Türkçe konuşmaya zorlamak, Müslüman olmayan azınlık unsurları hiçbir zaman Türk olarak kabul etmemekle eleştirilmiştir⁵⁵. Cumhuriyet döneminde azınlıkları Türkleştirme politikaları ile 1930'lu yıllarda Yahudilerden sürekli olarak Türk toplumu ve kültürü ile kaynaşıp hizmet etmelerinin ve özellikle "*Vatandaş Türkçe Konuş*" kampanyaları ile Yahudilerin Türkçe konuşmaya zorlanmalarının Türk toplumunda Yahudi düşmanlığını arttırdığı bununda "*Trakya Olaylarını*" tetiklediği iddiası ortaya atılmıştır⁵⁶.

Cumhuriyet döneminde milliyetçilik anlayışı, coğrafya (vatan), Türk milleti, millî kültür ve din olmak üzere dört unsur üzerine inşa edilmişti. Millî bir devlet ve millî bir toplum oluşturma sürecinin ilk adımı Mısak-ı Millî sınırları dikkate alınarak, millî bir coğrafyanın vatan temeline oturtulması olmuştur. İkinci temel ise vatan olarak belirlenmiş millî coğrafyada homojen bir yapıya sahip Türk milleti oluşturmaktır. Üçüncü temel oluşturulmaya çalışılan millette bir kimlik ve kültür kazandırma aşaması olmuştur. Millî kültüre şekil veren unsurlar ülkü birliği, dil ve ortak kültür olarak belirlenmiştir. Lozan Barış Antlaşması sonrasında Türk-Yunan mübadelesi ile vatan sınırları içinde yaşayacak millet belirlendikten sonra dil ve tarih çalışmaları ile Anadolu halkına millî bir toplum yapısı oluşturma süreci devam etmiştir⁵⁷. Atatürk milliyetçiliği tanımlamalarında her ne kadar din unsuruna yer verilmemişse⁵⁸ de uygulama da

Arşivi- Bakanlar Kurulu Kararı, Fon K.: 30. 18. 01. 02 K. No: 65 D. No: 49, S. No: 11.

54 Karabatak, *a.g.m.*, s. 13 ; Aktar, *a.g. m.*, s. 45.

55 Yıldız, *a.g.e.*, s. 144-147 ; Bali, *a.g.e.*, s. 24.

56 Ayhan Aktar, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Uygulanan Türkleştirme Politikaları", *Tarih ve Toplum*, Sayı:156, Aralık 1996, s.17.

57 Bayram Kodaman, *Cumhuriyet'in Tarihi-Fikri Temelleri ve Atatürk*, Isparta, 1999, s.60.

58 Mustafa Keskin, *Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları,

Türk-Yunan Ahali Mübadelesi'nde olduğu gibi milliyete değil de dine vurgu yapılması, Cumhuriyetin ilk yıllarında millî bir toplum yapısı oluşturma sürecinde dinin etkili olduğunu göstermektedir. Osmanlı Devleti'nden kalan ümmetçilik anlayışının Türk toplum geleneğinde din unsuru her zaman önemini korumuştur.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde inşa edilmeye çalışılan millî bir toplum oluşturma süreci ile Avrupa'daki uluslaşma sürecinden oldukça farklıydı. Avrupa'da uluslaşma süreci ilk olarak kimliklerin güçlenmesi sonrasında vatan kavramının ortaya çıkarılması ile devam etmiştir. Bu iki unsuru, kendi kültürel yapıları ile güçlendirerek, toplum yapısı içinde yaygınlaştıran Avrupa milletleri ulusal bilince ulaşmışlardı. Lozan Antlaşması sonrasında Anadolu'daki Rumların mübadele edilmesi ile homojen bir toplum yapısı oluşturma konusunda önemli bir adım atılmışsa da, Osmanlılık kimlik ideolojisinin uzun bir süre etkili olması nedeniyle Türk toplumunu birleştirici niteliklerden uzaktı. Bu sebeple dil, kültür ve ülkü birliği unsurları ile toplumsal mutabakatın ve ulus bütünlüğünün sağlanması için Türk kimliği ön plana çıkarılmış ve her kesim tarafından benimsenmesi hedeflenmiştir. Ulus devletlerin tamamında da homojen bir nüfusa sahip olmak, tek bir ulusa dönüşmek en önemli hedeftir⁵⁹.

Cumhuriyet dönemi Türkleştirme politikalarını eleştiren çalışmalarda Yahudilerin Türkçe konuşmadıkları için dışlandıkları, Türkçe konuşma yönünde çaba sarf etseler de Müslüman olmadıkları için hiçbir dönemde Türk olarak kabul edilmedikleri genel bir kanı halini almıştır⁶⁰. Oysa Türk toplum hayatında Yahudilerin devlet memuru görevinde çalışma haklarının var olmasına karşın devlet memurluğu koşullarının cezbedici olmaması ve devlet memurlarına ödenen maaşların düşük olması sebebiyle bu sektörde çalışmak istememişlerdi. Yine Almanya'da uygulanan antisemitizm politikaları sebebiyle Almanya'dan kaçan birçok sığınmacı bilim adamı özellikle Milli Eğitim Bakanı, Hasan Ali Yücel döneminde İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi'nde profesör ve ordinaryüs olarak çalışmakla birlikte Türk Devlet Konservatuarı ve Cumhurbaşkanlığı Filormoni Orkestrası'nın kurulmasında Yahudi bilim adamlarından destek alınmıştı⁶¹. Yahudi toplumunun önderlerinden olan Avram Galanti ve Tekin Alp'in (Moise Kohen) Yahudi toplumunun Türkçe konuşmalarını sağlamak amacıyla hem Yahudi okullarında hem de günlük sohbetlerde Türkçe kullanılması, Yahudi isimlerinin Türkleştirilmesi ve Yahudilerin Türk devlet

Ankara, 1999, s. 99-108.

59 Haktan Birsnel, *Lozan'dan AB Sürecine Türkiye'nin Azınlık Politikaları, (İrklardan Etnisiteye, Etnisiteden Azınlıklara, Azınlıklardan, Ulusal Kimliklere)*, IQ Kültür, Sanat ve Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 156-158.

60 Bali, *a.g.e.*, s. 433.

61 Stanford J. Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2008, s. 406-408.

okullarına gitmeleri konusunda özel çaba sarf ettikleri bilinmektedir⁶². Tekin-
nalp, Trakya olaylarının ardından basına verdiği demeçte;

“Türk Yahudileri için bu memlekette tek bir hedef vardır. Osmanlılık arda kalan görenekleri büsbütün ortadan kaldırmak sureti ile hakiki ve fiili surette Türkleşmek.Nasıl ki İngilterede, İtalyada bir Yahudiyi umumi hayatta İtalyan ve İngilizden ayırmak mümkün değilse, yakın bir atide Türkiyede dahi bir Yahudiyi öztürkten ayırmak mümkün olmayacaktır.

*Bundan sonra artık Türk Yahudilerin Türk ülküsü memleketlerinde Bikons-
fitler, Yatsonalar, Aynştaynlar, Bergsonlar yetiştirmek vaziyetinde bulun-
maktan ibaret olacaktır.”⁶³.*

İfadeleri Cumhuriyet dönemi Türkleştirme politikalarını destekleyen Ya-
hudi kanaat önderleri ve Türk devlet adamlarının amacının, Yahudilerin Türk-
lerle aynı mahallelerde yaşamaları, aynı okullarda aynı eğitimi almaları, yani
Türklerle fikir, kültür ve kafa birliği içinde olmalarını sağlamak olduğunu gös-
termektedir.

c. Trakya Umumi Müfettişliğinin Kurulması

Trakya olaylarının ortaya çıkması ile ilgili suçlamaların en önemlisi ise Ya-
hudilerin zorunlu göçlerinin tamamen hükümet tarafından bilinçli bir plan
kurularak gerçekleştirilmiş olmasıdır. Bu iddialara göre, II. Dünya Savaşı'nın
belirtilerinin görülmeye başlandığı bu dönemde, İtalya'nın Boğazlar üzerinde
Bulgaristan'ın Trakya üzerinde hak iddia etmesiyle stratejik önemi olan Bo-
ğazların ve Trakya'nın savunması endişesine düşen CHP yöneticileri, “sezgi ve
hassasiyetleri gereği zararlı ve casus adam” olarak gördükleri Yahudileri Trakya'dan
uzaklaştırmak istemiştir⁶⁴. Günün koşulları gereği sınır güvenliğini sağlama en-
düşesi içinde olan hükümet tarafından, Avrupa devletlerin tepkisini çekmemek
için doğrudan doğruya değil de yerel yöneticiler ve Cumhuriyet Halk Partisinin
yerel teşkilatlarını kullanarak, Türk halkını kışkırtma yoluyla Yahudilere yönelik
hareketlerin halktan geldiği süsü verilmeye çalışılmıştır⁶⁵. Bu iddia da bulu-
nan araştırmacı ve öğretim üyeleri, bu iddialarını Trakya'da Yahudilere karşı-
lık saldırıların başlamasından önce Trakya Umumi Müfettişliği'nin kurulması
ve İbrahim Tali'nin (Öngören) Trakya Umumi Müfettişliğine atanmasını örnek
vererek temellendirmişlerdir⁶⁶. Buna göre, olaylardan bir ay öncesinde Trakya
Umumi Müfettişliğine atanan İbrahim Talî, Trakya'yı teftişe çıktığı süreç içinde
yerel yöneticilere Yahudilere yönelik hareketlerin planlanmasında telkinlerde
bulunmuş, Trakya'yı teftişi ile ilgili olarak vermiş olduğu raporda, “Trakya'da

62 Avram Galanti, *Türkler ve Yahudiler*, Gözlem Basın-Yayın A.Ş., İstanbul, 1995, s. 174-175.

63 *Vakit*, 7 Temmuz 1934, s. 9.

64 Karabatak, *a.g.m.*, s.70.

65 Corry Cuttstadt, *Türkiye, Yahudiler ve Holokost*, (çev. Atilla Dirim), I. Baskı, İstanbul, 2012, s. 148.

66 Cemil Koçak, *Umumi Müfettişlikler (1927-1952)*, 2. Baskı, İletişim Yayınları, 2010, s. 144.

Yahudi Meselesi" başlığı altında hükümete bölgede yaşayan Yahudilere yönelik olumsuz görüş ve düşüncelerini dile getirmiştir. Yahudileri ilişkin bu olumsuz düşüncelerin İbrahim Tali Bey'in rahatsızlığı sonrasında Trakya Umumi Müfettişliğine getirilen Kazım Dirik döneminde de dile getirilmesi, bu olumsuz görüş ve düşüncelerin CHP üst yönetimi ve hükümet tarafından kabul gördüğü şeklinde yorumlanmıştır⁶⁷. Yine bu iddialara göre, 2510 sayılı İskân Kanunu da hükümetin Yahudileri Trakya'dan uzaklaştırmak planına hizmet etmek amacıyla çıkarılmış bir kanundu. Bu kanunun uygulanması konusunda acele eden yerel yöneticiler Yahudilerin göç ettirilmesi amacıyla planlı ve kasıtlı saldırılar düzenlenmesinde teşvik ve telkinde bulunmuşlardı. Ayhan Aktar'a göre; bunun en önemli kanıtı da olayların ilk önce Çanakkale'de başlayarak birbirinin ardı sıra Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli'ye sıçramasıydı⁶⁸.

Söz konusu araştırmalar ve eserlerde Türkiye'de Umumi Müfettişliklerin kurulması ve İskân Kanunu'nun kabulünün temel gerekçelerine inilmeden veyahut temel gerekçeleri bilindiği halde kasıtlı olarak bu iki kanun doğrudan Yahudilerin Trakya'dan tehciri veya zorunlu olarak göç ettirilmesine yönelik hazırlık çalışmaları olarak değerlendirilmiştir. Trakya Umumi Müfettişliğinin Kurulması Kanunu ve İskân Kanunu'nun Trakya Yahudilerinin göçlerinden iki ay önce gerçekleşmiş olması bu iddiaların temellendirilmesine kanıt olarak gösterilmiştir. Bu iki kanun, Türkiye bölgelerinin az gelişmişlik problemlerini aşmaya yönelik olarak sosyal, ekonomik, demografik, asayiş ve kültürel açıdan günün şartlarına uygun çözümler getirmeye çalışan ve birbirinin tamamlayıcısı olan kanunlardı. Bu sebepten dolayı da TBMM tarafından birbirinin peşi sıra TBMM tarafından kabul edilip yürürlüğe girmiştir. Bu kanunların kabul edilmiş gerekçelerini ortaya kayabilmek için Türkiye'nin 1934 yazında ne gibi sorunlar içinde olduğunu ana hatları ile çizmek gerekmektedir.

1930'lu yıllarda İtalya'da faşist, Almanya'da Nazilerin iktidara gelmesiyle Avrupa'da birçok topluluk bu politikalarından etkilenerek yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmakla birlikte aynı zamanda yok edilmişlerdi. Avrupa'da bu göç hareketlerinden etkilenen ülkelerden biri de Türkiye idi. Avrupa'yı terk etmeye zorlanan Müslüman ve Yahudiler Balkanlar'dan Trakya'ya gelerek bu bölgede ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan var olan problemlerinin de giderek artmasına sebep olmuştur.⁶⁹ Bu göçmenlerin ilk uğrak yeri Trakya Bölgesi idi. Bu durum Trakya bölgesinin ekonomik, sosyal, demografik ve asayiş sorunlarının giderek artmasına sebep olmaktadır.

1934 yazı 2. Dünya Savaşı'nın belirtilerinin görüldüğü bir dönemdi. İtalya'nın Akdeniz'de hak iddia etmesi, Bulgaristan'ın Ege Denizi'yle bağlantısını sağlamak

67 Bali, *a.g.e.*, s. 412-420.

68 Ayhan Aktar, *Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikaları*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 80-89. ; Guttstadt, *a.g.e.*, s. 148.

69 Erdal Aydoğan, *Türk Siyasî Hayatında Dr. İbrahim Tali, Mustafa Kemal ile Trablusgarp'tan Cumhuriyet'e*, Yeditepe Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 2008, s. 151-153.

maksadıyla Bulgar-Trakya komitesi, Trakya'nın Bulgaristan'a iltihakı için mitingler ve Trakya günü olarak isimlendirilen özel günler tertip etmekteydi⁷⁰. Bulgar gazeteleri Trakya'yı Bulgaristan'ın bir eyaleti olarak gösteriyor, Bulgaristan sınırında yaşayan Türk kökenli göçmenler Bulgar hükümet memurlarının baskıları ve içine düştükleri ekonomik sıkıntılar gerekçesiyle Türkiye'ye göç ediyorlardı⁷¹. Türk Dışişleri Bakanlığı, Bulgaristan'da meydana gelen bu olaylara ilişkin Bulgaristan yetkilileri ile görüşmeler yaparak tepkisini dile getirmişse de, Bulgaristan hükümetleri bu sorunu çözmeye yönelik girişimde bulunmuyordu. Bu durum, İstanbul'un hinterlandı, İstanbul'un, Boğazların ve Marmara'nın savunma alanı olması ile güvenlik sorunlarının yaşandığı ve yaşanması muhtemel olan Trakya'da⁷² bir takım asayiş önlemlerinin alınmasını zaruri kılmaktaydı.

Türkiye, Trakya ve boğazların güvenliğini sağlamak amacıyla Lozan Antlaşması'nda Boğazlar ile ilgili görüşmelere katılan devletlerden Çanakkale Boğazı'nın tahkimini istedi⁷³. Türkiye'nin böyle bir istekte bulunması sınırında askerî tahkimat yapılması olasılığı beliren Bulgaristan'ı rahatsız etti. Dönemin Türkiye Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras, Edirne bölgesinde bir tehlike var olmadıkça Trakya'da tahkimat yapılmayacağı güvencesi vermesine rağmen⁷⁴ bu yöndeki güvence ne Bulgaristan'ı ne de diğer Avrupa devletlerini tatmin etmemiştir. "Trakya Olayları"nın meydana geldiği dönemde de Türkiye'de Büyükelçilik görevi yapan Avrupalı diplomatlar ülkelerine olayların meydana geliş nedeni olarak Türkiye'nin Trakya'yı askerî bölge haline getirmeye çalıştığı, bu sebeple de Yahudileri Trakya'dan uzaklaştırmaya çalıştığı yönünde raporlar göndermişlerdir⁷⁵. Bütün bunlara ek olarak, Bulgar gazeteleri de Trakya ve Boğazlar Bölgesi'nin tahkimatı sebebiyle bu bölgelerden Yahudi ve Bulgarların zorunlu göçe tabi tutulduğu iddiasıyla yayın yapmaktaydılar. Bu yayınlarda Yerel Türk Kaymakamları tarafından Bulgar ve Yahudilerin 2 saat içinde Trakya bölgesini boşaltmaları istenildiği belirtilmekteydi. Hatta Bulgar gazeteleri haberlerinin inandırıcılığını arttırmak için Boğazlar sahilindeki Türk halkının da sekiz gün içinde evlerini daha içerilere almaları emrini aldıklarını iddia ediyorlardı⁷⁶. CHP yöneticilerinin Bazı Yahudilere karşı casusluk ithamında bulunmaları "sezgi ve hassasiyetler"den değil devletin resmi kaynaklarından kaynaklanmaktaydı. Bulgaristan'daki Trakya Komitesinin faaliyetleri Trakya'daki Yahudiler arasında yayılmaya başlamasıydı. Bunun en bariz örneği ise, Türkiye'nin Sofya Elçiliği'nin Hariciye Vekaleti'ne gönderdiği raporda yer almaktadır. Bu rapor da;

"Almanya NationalSocialiste'lerinin bazı icraatı burada aynı vazutavrı takınmak isteyen bazı teşekküller tarafından taklit olunmaktadır. Bu bazı son

70 *Milliyet*, 10 Mart 1934, s. 1.

71 *Cumhuriyet*, 4 Nisan 1934, s. 3.

72 Murat Burgaç, *Türkiye'de Umumi Müfettişliklerin Kurulması ve Trakya Umumi Müfettişliği*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2013, s. 344.

73 *Cumhuriyet*, 6 Haziran 1934, s. 1.

74 *Cumhuriyet*, 12 Haziran 1934, s. 1.

75 Bali, *a.g.e.*, s. 398-410.

76 *Cumhuriyet*, 12 Temmuz 1934, s. 1.

zamanlarda Yahudi ticarethanelerinin Bulgaristan haricine nakletmeye mecbur kalmaları bu hususta kullanılan gizli vasıtaların neticesiz kalmadığına delâlet edebilir.

*Edirne gününe bazı Yahudilerin nümayişkârane bir tarzda iştirak etmeleri bu cereyandan mümkün olduğu kadar korunmak maksadına da hamledileceği maruzdur.*⁷⁷(EK-3)

İfadeleri bazı ticari konumlarını korumak isteyen Yahudilerin Türkiye aleyhine davranış içinde bulunduğunu göstermekteydi. Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'nın çıkma ihtimalinin belirttiği dönemde bölgenin güvenliği konusunda tedbir alması doğal bir durum olmakla birlikte, Trakya'daki güvenlik sadece Yahudilerin bölgeden uzaklaştırılması ile sağlanamazdı.

Bulgaristan'ın Trakya Bölgesi üzerindeki istekleri ülkesinde yaşayan Türklere yönelik tavır davranışları sonucunda Türk göçmenlerin bu ülkeden Türkiye'ye göç etmeleri, Almanya'dan göç yoluyla gelen Yahudilerin yerleştirilmesi Trakya Bölgesinin ekonomik kalkınması ve güvenliği konusunda problemlerin ortaya çıkması Trakya'da II. Umum Müfettişliğinin kurulmasının kararlaştırılmasında etkili olmuştur⁷⁸. Umumi Müfettişlik benzeri kuruluşlar Osmanlı Devleti döneminde de devletin merkezi otoritesini Anadolu'da tesis etmek, yapılan ıslahat hareketlerini Anadolu'da yerleştirmek, yapılan ıslahat hareketlerinin Anadolu'da benimsenmesi ve kökleşmesini sağlamak, çeşitli dönemlerde aşiretlerin devlete karşı isyanını bastırmak veya Doğu Anadolu'da aşiretlerin yaylak ve kışlaklarını belirlemek amacıyla geçici süreliğine oluşturulmuştu⁷⁹. Cumhuriyet döneminde umumi müfettişliklerin kurulması Şeyh Sait İsyanı sonrasında gündeme geldi. 13 Şubat 1925 yılında meydana gelen bu isyan sonrasında Doğu Anadolu Bölgesi'nde sıkıyönetim uygulanmıştı. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da sıkıyönetim yerine etkili ve çalışkan valilere umumi müfettişlikler vererek ekonomi, sağlık, sosyal ve asayiş açısından bu bölgelerin geri kalkınmalarını gerçekleştirme amacı güdülmüştü. Cumhuriyet döneminde ilk umum müfettişlik 25 Haziran 1927 tarih ve 1164 sayılı kanunla Elazığ, Urfa, Bitlis, Hakkari, Diyarbakır, Siirt, Mardin ve Van illerini kapsayacak şekilde I. Umumi Müfettişlik adı altında kuruldu. Umumi Müfettişler, doğrudan İçişleri Bakanlığınca atanmakta ve doğrudan da İçişleri Bakanına bağlıydı. Umumi Müfettişler, buldukları bölgelerin sorunlarının çözümü için Başbakan veya Bakanlarla ilişki kurarlardı. Umumi Müfettiş, bölgesinde hükümetin vekili ve tüm bakanların temsilcisi olmakla birlikte, bu sıfatla başta Vali olmak üzere tüm memurlar kendilerine izahat ve açıklama yapmak zorundaydılar. Umumî

77 BCA- BME, Fon K: 30. 10.0.0 K. No: 241 D. No: 627 S.No: 12.

78 Burgaç, *a.g.e.*, s. 169.

79 Hüseyin Koca, "Türkiye Cumhuriyet'inde Tek Parti Dönemi Umumi Müfettişlikler (Genel Valilikler, 1927-1947)", *Türkler Ansiklopedisi*, C. 16, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 357-358.

Müfettişlik bölgesi dâhilinde ekonomi, sağlık, sosyal ve kültürel hususları hızlı bir şekilde ilerlemesini ve devamını sağlamak, köylülere toprak dağıtılmasını ve bölgelerinde iskân edilmesini sağlamak umumi müfettişlerin görevleri arasında yer almaktaydı⁸⁰.

I. Umumi Müfettişlik denemesi sonucunda ulaşılan başarı üzerine hükümet mevcut koşulların da zorlamasıyla Trakya Bölgesi'nde de bir Umumi Müfettişlik kurulmasını kararlaştırdı. Edirne Kırklareli, Çanakkale ve Tekirdağ vilayetlerinde gelen göçmenlerin yerleştirilmesi ve bölgenin ekonomik kalkınmasını sağlamak amacıyla 19 Şubat 1934 tarih ve 2/150 Bakanlar Kurulu kararıyla Trakya Umumi Müfettişliği kuruldu. Bu kurumun merkezi Edirne şehri belirlenirken, II. Umumi Müfettişlik görevine, I. Umumi Müfettişliği görevindeki başarılarından dolayı İstanbul Milletvekili Dr. İbrahim Tali Bey atandı. İbrahim Tali, İstanbul Milletvekilliğinden ayrılarak⁸¹ 22 Nisan 1934'te yeni görev yeri olan Edirne'ye Trakya Umumi Müfettişi sıfatı ile gitmiş ve vazifesine başlamıştı⁸². Trakya Umumi Müfettişliği'nin kurulması, Trakya hakkında ekonomik isteklerinin hükümet tarafından karşılanacağı, gerekli yatırımların yapılacağı konusunda büyük bir beklenti doğurmuştu. Örneğin Tekirdağlılar, Muratlı'dan bir tren hattının yapılmasıyla Trakya'nın ekonomik hayatında büyük bir canlanma bekliyorlardı⁸³. Bu sebeple Trakya Umumi Müfettişliği ve Umumi Müfettiş İbrahim Tali Trakya hakkında bir ümit olarak görülmüştü ve Edirne'ye geldiği günden itibaren İbrahim Tali Bey, bölge halkının ilgisi ile karşılaştı⁸⁴. O günün koşullarında Türk devlet adamlarının amacı, iddia edildiği gibi Yahudilerden kurtulmak değil, uzun zamandan beri ihmal edilen bölgelere devlet yatırımlarını götürebilmektir. Buna paralel olarak Trakya halkının isteği de içinde buldukları ekonomik sıkıntılardan kurtulmaktır.

Trakya Umumi Müfettişi İbrahim Tali, bölgeyi yakından tanımak, yapılacak devlet yatırımlarını kararlaştırmak ve planlamak amacıyla Çorlu, Tekirdağ, Keşan, Gelibolu ve Çanakkale olmak üzere Trakya'daki yerleşim bölgelerini ziyaret etti⁸⁵. Bu ziyaretleri sonrasında bölgenin emniyet ve asayiş, iskânı ve ekonomik durumu ile ilgili olarak hükümeti bilgilendiren bir rapor sunar. İbrahim Tali Bey, bu raporda, "Trakya Olayları" ile ilişkilendiren "Trakya'da Yahudi Meselesi" başlığı altında, Trakya şehir, kasabalarında yaşayan Yahudilerin, bölgedeki tüm ekonomik üstünlüğü ele geçirdiği gibi karaborsacılık ve tefecilik gibi iş-

80 Türkan Çetin, "Umumi Müfettişliklerin Kurulması ve Çalışmaları: Trakya Umumi Müfettişliği Örneği", *Yedinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri II(Sunulmayan Bildiriler) 1763-1938 Yılları Arasında Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Ordu ve Toplum(25-27 Ekim 1999)*, Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s.53-55.

81 BCA- BKK, Fon K: 30. 18. 01. 02, K. No: 42, D.No: 08, SNo: 10; BCA- BK K, Fon K: 30. 18. 01. 02 K.No: 43 D. No: 15 S. No: 7.

82 Aydoğan, *a.g.e.*, s. 156.

83 *Milliyet*, 10 Nisan 1934, s. 4.

84 *Cumhuriyet*, 23 Nisan 1934, s. 7; *Cumhuriyet*, 24 Nisan 1934, s.1, *Cumhuriyet*, 26 Nisan 1934, s. 7.

85 *Milliyet*, 15 Mayıs 1934, s. 3; *Milliyet*, 23 Mayıs 1934, s. 1; Bali, *a.g.e.*, s. 50-51.

lerle bölgede yaşayan Türk halkı ekonomik olarak sömürdüğünü belirtir. Yine Yahudilerin, bölge halkını kadın, içki ve kumar gibi alışkanlıklara özendirdiği ve bu yoldan da ekonomik olarak çıkar elde ettiklerini belirtmekteydi. Bu şekilde ortaya çıkan “*Yahudi meselesini artık en cezri(köklü) bir surette halletmek Türk Trakya'ya nefes vermek için katî bir zarurettir.*”⁸⁶ ifadeleri kullanmaktaydı. Raporunda İbrahim Tali'nin Yahudilere karşı olumsuz düşünceler içinde olduğu açıktır. Ancak İbrahim Tali'nin rahatsız olduğu nokta Trakya'da ekonomik hayatın her alanında Yahudilerin hâkim olması yanında bu hâkimiyetin faizcilik, tefecilik ve diğer gayri meşru yollarla sağlanmış olmasıydı. Rapor ayrıntılı olarak incelendiğinde raporda İbrahim Tali'nin bu duruma karşı alınması gereken önlemler konusunda milli müesseselerin kredi yoluyla desteklenmesi, bölgede kooperatifleşmenin yaygınlaştırılması ve Yahudilerin gayri meşru yollardan kazanç elde etmelerinin engellenmesini dile getirmekte ve bu yolda bir takım önlemlerin alındığını belirtmekteydi⁸⁷.

Trakya Umumî Müfettişi İbrahim Tali Bey, 22 Nisan 1934'te Trakya'ya gelmiş, hazırladığı raporunun sonuçlarını hükümete arz etmek üzere 23 Haziran 1934'te yani “*Trakya Olayları*”nın başlamasından önce bölgeden ayrılmıştı⁸⁸. İki ay gibi bir süre içinde İbrahim Tali Bey'in müfettişlik görevi gereği ekonomik, kültürel, sosyal ve iskân işleri ile ilgili incelemelerde bulunma ve buna ilişkin rapor hazırlama, Trakya halkına ve yerel yöneticilerine Yahudilerin kitlesel olarak göç etmeleri konusunda telkinde bulunarak, “*Trakya Olayları*” gibi bir sosyal olayın hazırlıklarını gerçekleştirdiği iddiası gerçeklerle örtüşmemektedir. İbrahim Tali'den sonra Trakya Umumi Müfettişliğine atanan Kazım Dirik'in de sunduğu raporda İbrahim Tali ile aynı görüşleri paylaşması, Umumi Müfettişliğin bölge ekonomisinde Türklerle ile Yahudiler arasında bir denge sağlamak amacıyla olduğunu göstermektedir. Bu raporlara dayanarak, CHP üst yönetiminin veya hükümetin Yahudilere karşı şiddet kullanarak Yahudilerin ekonomik zenginliği ele geçirme düşüncesinde olduğu varsayımı geçerli görülmemektedir⁸⁹.

d. 2510 sayılı İskân Kanunu

Trakya bölgesinin en önemli sorunu dışarıdan çok miktarda gelen göçmenlerin iskânı sorunu idi. Balkan Savaşlarından sonra bölgede yaşayan Bulgarlar, Bulgaristan'a, Rumlar ise Lozan Antlaşması ile Yunanistan'a gittiklerden köylerde, kasabalarda ve şehirlerde ciddi boşluklar yaşanmıştı. İskân Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle Trakya'da en azından Balkanlarda Türkiye'nin komşuları olan Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya kadar kilometre kareye düşen in-

86 Bali, *a.g.e.*, s. 52.

87 *Cumhuriyet*, 23 Nisan 1934, Bali, *a.g.e.*, 52.

88 Bali, *a.g.e.*, s. 446-458.

89 Burgaç, *a.g.e.*, s. 350.

Gazi

Akademik
Bakış

161

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

san sayısına ulaşmaktı⁹⁰. *İskân Kanunu Muvakkat Encümeni Lâhiyası'nda* İskân Kanunu'nun diğer gerekçesi olarak, Osmanlı Devleti'nin 93 Harbi'nde toprak kaybetmesiyle Osmanlı ülkesine Bulgaristan, Romanya ve Sırbistan bölgesinden gelen Türklerin hiçbir plan ve program yapılmaksızın, gelişi güzel yerleştirilmeleri sebebiyle göç ettikleri yerlere alışamamaları sonucunda yaşadıkları sıkıntılar ve Türk kültürünü benimsemekte yaşadıkları zorluklar belirtilmiştir⁹¹. Balkanlardan gelecek göçmenlerin çiftçilikle uğraşması sebebiyle göçmenlerin yerleştirilmesi için en uygun bölge Trakya bölgesiydi. Böylelikle de göçmenlerin bu bölgeye yerleştirilmesi ile Trakya'nın nüfus ihtiyacı da karşılanmış olacaktı.

Balkanlardan gelen göçmenlerin yerleştirilmesi için millî topraklardan, şehirlerin kasabaların köylerin sınırları içinde bulunan mera, bataklık, fundalık gibi yerler ile şehirlerin kasabaların sınırları dışında kalan kısımlarından, bazı ormanların boş bulunan kısımlarından ve Trakya'da büyük ve küçük bataklıkların kurutulmasıyla elde edilen topraklardan yararlanacaktı⁹². İskân Kanunu'na göre, nüfusun belirlenen mıntikalara yerleştirilmesi esnasında sahip oldukları kültür dikkate alınmıştır. Balkanlardan gelen Türklerin uzun süre Türk kültüründen uzak kalmaları onların Türk kültürüne yabancılaşmalarına sebep olmuştu. Göçmenlerin Trakya'ya yerleşerek Türk kültürünü öğrenmeleri amaçlanmıştı. 2510 sayılı İskân Kanunu'na göre, Türkiye, yerleştirme bakımından, üç türlü mıntıkaya ayrılmıştı. Söz konusu Kanunu'nun 2. Maddesine göre;

“ 1 Numaralı Mıntıklar: Türk kültürlü nüfusun tekâsüfü istenilen yerlerdir.

2 Numaralı Mıntıklar: Türk kültürüne temsili istenilen nüfusun nakil ve iskânına ayrılan yerlerdir.

3 Numaralı Mıntıklar: yer,sıhhat, iktisat, kültür, siyaset, askerlik ve inzibat sebepleri ile boşaltılması istenilen ve iskân ve ikâmet yasak edilen yerlerdir.....”⁹³.

2. Madde de görüldüğü gibi belirlenen mıntikalara yerleştirmede dikkate alınan husus “ırk” unsuru değil, “*Türk kültürüdür*”. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerindeki yanlış iskân politikaları yüzünden Anadolu'nun belli yerlerine yerleştirilen Türk göçmenler Türk kültüründen uzak kalmışlardı. Yine Osmanlı Devleti egemenliği altında yaşayan Rum, Ermeni ve Yahudi toplumları Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde milliyetçilik ve özgürlük fikirlerinden etkilenmeleri, Avrupalı devletlerin kışkırtmaları gibi sebeplerle Türk kültürüyle yakın

90 Aydoğan, *a.g.e.*, s. 162.

91 *TBMM Zabıt Ceridesi*, İskân kanunu Layihası Muvakkat Encümeni, *Karar No 6, Esas No. 1/335* (02. 08. 1932), s. 2-6.

92 “Trakya'nın İskânı”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, Sayı: 108, Aralık 1935, s. 22.

93 *TBMM Zabıt Ceridesi*, İskân Kanunu Layihası Muvakkat Encümeni *Karar No. 7, Esas No. 1/335* (11. 06. 1934), s. 2-3.

ilişki kuramamışlardır. Yeni Türk Devleti'nin kurulması ile birlikte azınlıklar da Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak kabul edilmişlerdir. Bu farklı etnik kökene ve dine mensup olan toplumların millet vasfını kazanmaları için üst kimlik olarak Türk kültürünü benimsemeleri hedeflenmiştir. Bu amaçla söz konusu kanunun 11. Maddesinde yer alan;

"A: Anadili Türkçe olmayanlardan toplu olmak üzere yeniden köy ve mahalle, işçi, kümesi kurulması veya bu gibi kimselerin bir köyü, mahalleyi, bir işi ve sanatı kendi soydaşlarına inhisar ettirecek bir oluş meydana getirmesi yasaktır.

B: Türk ekimine bağlı olmayanlar veya Türk ekimine bağlı olup ta türkçeden başka dil konuşanlar haklarında harsî, askerî, ictimai ve inzibatî sebeplerle, İcra Vekilleri Heyeti kararı ile Dahiliye Vekili lüzumlu görülen tedbirleri almağa mecburdur. Toptan olmamak üzere başka yerlere göç ettirmek ve yurttaşlıktan düşürmekte bu tedbirler içindedir.

*C: Kasabalarda ve şehirlerde yerleşen ecnebilerin tutarı belediye sınırı içindeki nüfus tutarının yüzde onunu geçemez ve ayrı mahalle kuramazlar."*⁹⁴

İfadesiyle farklı kültüre sahip olan toplulukların Türk kültürü ile kaynaşmasını sağlamak amacı yatmaktadır. Bu madde aynı zamanda, Türk kültürüne bağlı olmayan ve Türk kültürüne bağlı olup ta Türkçe konuşmayanların yerleşim yerlerini değiştirme yetkisi vermektedir. Bu yetkiyi hukukî olarak sağlayan bir hükümetin kasıtlı olarak yerel yönetimler veya CHP teşkilatları aracılığı ile el altından Yahudileri göçe zorladığı iddialarının da gerçeği yansıtmadığı görülmektedir⁹⁵. İskân Kanunu'nun 13. Maddesi de hangi özelliklere sahip vatandaşların yerleştirileceğini belirtmekteydi. Buna göre, anadili Türkçe olmayan veya Türk soyundan olmayanların yani Yahudilerin de dahil olduğu etnik grupların ve Türk soyundan olan muhacirler ve Türk soyundan olmayıp Türkiye'ye Avrupa'daki antisemitist politikalar sonucunda Türkiye'ye sığınmak durumunda kalan Yahudilerin II. Bölgenin içine bulunması Yahudilerin Trakya'dan çıkarılmak istendiği iddialarını boşa çıkarmaktadır⁹⁶. Trakya Umumi Müfettişliği'nin kurulması ve İskân Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile Trakya Yahudilerinin İstanbul'a kitlesel göçünün zamansal olarak birbiriyle çakışmasının, Türkiye'de antisemitizmi kullanarak çıkar elde etmek isteyenler tarafından kullanıldığı iddiası daha gerçekçi görünmektedir⁹⁷. Ancak sosyal olayların meydana geliş nedenleri açıklamaya çalışırken toplumsal ilişkileri tamamen göz ardı ederek, tek yönlü olarak meydana gelen her sosyal olayda devletin uyguladığı siyasi ve ekonomik

94 TBMM Zabıt Ceridesi, İskân Kanunu Layihası Muvakkat Encümeni Karar No. 7, Esas No. 1/335 (11.06.1934), s. 4.

95 Bargaç, a.g.e., s. 344.

96 A.g.e., s. 344-345.

97 Bali, a.g.m., s. 50.

politikaları eleştirmek maksadıyla senaryolar üretmek tarih biliminin amacına aykırı hareket etmektir.

Sonuç

1934 yılının Haziran ayının sonlarında ilk olarak Çanakkale’de başlayıp daha sonraki ilerleyen günlerde Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne Yahudilerinin İstanbul’a göç etmeleri Türk Yahudileri açısından önemli bir kırılma noktasıdır. Bu olay sonrasında Trakya Yahudileri İstanbul’da Siyonizm akımı ile tanışma imkânı bulmuşlardır. Avrupa ülkelerinde yaşayan Yahudilerde görüldüğü gibi Türk Yahudileri de kendilerine daha iyi bir ticari gelecek sağlama düşüncesiyle Siyonizm’e sempati duymaya başlamışlardır. “*Trakya Olayları*” Türk Yahudilerinin Trakya’daki ticarî durumlarının sarsıldığını görerek Filistin topraklarını vatan olarak kabul etmelerinde bir kırılma noktası olarak değerlendirilebilir.

“*Trakya Olayları*” Osmanlı Devleti’nde uygulanan millet sisteminin bir sonucuydu. Yahudiler ve Türkler uzun bir süre bir arada yaşamalarına rağmen Yahudiler, diğer azınlıklarında olduğu gibi Türk kültürü ile kaynaşmamışlar, yaşadıkları mahalleler, giyim tarzları Türk halkından farklı olmakla birlikte Türkçe de konuşmamaktaydılar. Birbiri ardına yaşanan Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele savaşları sonrasında Yahudiler, zenginliklerini sürekli artırırken, Türkler bu savaşlar sonrasında giderek yoksullaşmışlardır. Cumhuriyet’in İlanı sonrasında Türk halkına millî kimlik kazandırma çalışmaları sonrasında Türkler ekonomik ve kültürel bağımsızlık ve üstünlüğün öneminin farkına varmışlardır. Ülkenin aslı unsurunun kendileri olmaları, ülke için fedakârlıkta bulunmalarına rağmen Yahudilerin Türklerden ekonomik olarak üstün durumda olmaları sorgulanılmaya başlanmıştır. Özellikle Trakya Bölgesi’nde Yahudilerin ekonomik olarak üstünlüklerini karaborsacılık ve tefecilik faaliyetleri ile arttırmaya çalışmaları “*Trakya Olayları*” öncesinde Türkler ile Yahudiler arasında gerginlikleri arttırmıştır.

“*Trakya Olayları*”nın diğer bir nedeni de Almanya’da Nazi partisinin iktidara gelmesiyle birlikte antisemitizm propagandalarının bazı Türkler arasında da yayılmasıydı. Nihal Atsız’ın Cevat Rifat Atilhan’ın “*Trakya Olayları*” öncesinde Yahudi aleyhtarlığına yönelik yayınları Türk halkının bütününde etkili olmasa da olayların çıkmasında etkili olan kişilerin antisemitizm duygularını benimseydiği açıktır. “*Trakya Olayları*” Trakya Türk halkının top yekûn Yahudi halkına karşı bir hareketi olmaktan çok belli bir grubun Yahudileri hedef almasından kaynaklanan olaylardı. İskân Kanununun yasalaşmasını fırsat bilerek bundan yararlanan gruplar devletin Yahudilerin Trakya’dan göç ettirilmesi isteğinde olduğu propagandası ile Trakya Bölgesi’nde yaşayan Yahudileri korkutma ve tehdit yoluyla Trakya Yahudilerinin İstanbul’a göç etmesinde etkili olmuşlardır.

Almanya’daki Yahudi cemaatin uğradığı tecavüzler, Almanya dışında yaşayan Yahudilerin maddi ve manevi durumu üzerine de etki etmekteydi. Bu

Görüş

Akademik
Bakış

164

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

durum Avrupa'nın farklı ülkelerine dağılmış Yahudilerin kendi millî kimliklerinin farkına varmasına sebep olmuş, Siyonizm onların nazarında bir mana kazanmıştır. Filistin, Yahudilerin gözünde Yahudiliğin yeni yurdu haline gelmeye başlamıştır. Türk Yahudileri de Siyonizm akımından etkilenerek Filistin'e yerleşmeye başlamışlardır.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

Bulgaristan'daki Yahudi Aleyhtarlığı ve Edirne Gününde Yahudilerin gösteri Yapmaları/ BCA-BME, Fon Kodu: 30. 18. 01. 02 Kutu No: 66 Dosya No: 53 Sıra No: 7

Türkiye'de Basılan veya Türkiye'ye Sokulan Yahudileri Tezyif Edici Resimler ve Kartpostalların basımının ve Dağıtımının yasaklanması/ BCA-BKK, Fon Kodu: 30. 18. 01. 02 Kutu No: 66 Dosya No: 53 Sıra No: 7

Cevat Rifat Tarafından Basılan Yahudilik ve Masonluk adlı kitabın Toplatılması/ BCA-BKK, Fon Kodu: 30. 18. 01. 02 Kutu No: 65 Dosya No: 49 Sıra No: 11.

Trakya Umumi Müfettişliğinin Kurulması/ BCA-BKK, Fon Kodu: 30. 18. 01. 02 Kutu No: 42 Dosya No: 08 Sıra No: 10.

Trakya Umumi Müfettişliğine İstanbul Mebusu Dr. İbrahim Tali Beyefendi'nin Tayini/BCA-BKK, Fon Kodu: 30. 18. 01. 02 Kutu No: 43 Dosya No: 15 Sıra No: 7.

Sürelî Yayınlar

1.Kitaplar

AKTAR, Ayhan, *Varlık Vergisi Ve Türkleştirme Politikaları*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.

AYDOĞAN, Erdal, *Türk Siyasi Hayatında Dr. İbrahim Tali, Mustafa Kemal'le Trablusgarp'tan Cumhuriyete*, Yedi Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 2008.

BALİ, N. Rifat, *1934 Trakya Olayları*, 3. Baskı, Libra Yayıncılık, İstanbul, 2012.

BİRSEL, Haktan, *Lozan'dan AB sürecine Türkiye'nin Azınlık Politikaları (İrklardan Etnisiteye, Etnisiteden Azınlıklara, Azınlıklardan Ulusal Kimliklere)*, IQ Kültür Sanat ve Yayıncılık, İstanbul, 2010.

BURGAÇ, Murat, *Türkiye'de Umumi Müfettişliklerin Kurulması Ve Trakya Umumi Müfettişliği*, Atatürk, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2013.

GALANTİ, Avram, *Türkler ve Yahudiler*, Gözlem Basın- Yayın A.Ş., İstanbul, 1995.

GUTTSTADT, Corry, *Türkiye, Yahudiler ve Holokost*(çev. Atilla Dirim), 1. Baskı, İstanbul, 2012.

KESKİN, Mustafa, *Atatürk'ün Millet Ve Milliyetçilik Anlayışı*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1999.

Gazi

Akademik
Bakış

165

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

- KOÇAK, Cemil, *Umumi Müfettişlikler(1927-1952)*, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.
- KODAMAN, Bayram, *Cumhuriyet'in Tarihi-Fıkrî Temelleri Ve Atatürk*, Isparta, 2009.
- SHAW, J. Stanford, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2008.
- YILDIZ, Ahmet, “*Ne Mutlu Türküm Diyebilene*” *Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları (1919-1938)*, 5. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2013.

2.Makaleler

- AKTAR, Ayhan, “Trakya Yahudileri Olaylarını “Doğru Yorumlamak”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Sayı: 155, Kasım 1996, ss. 4-16.
- “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Uygulanan Türkleştirme Politikaları”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Sayı: 156, Aralık, 1996, ss. 4-17.
- BALİ, N. Rifat, “Yeni Bilgiler Ve 1934 Trakya Olayları-I”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Sayı: 186, Haziran 1999, ss 47-54.
- ÇETİN, Türkan, “Umumi Müfettişliklerin Kurulması Ve Çalışmaları: Trakya Umumi Müfettişliği Örneği”, *Yedinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri II (Sunulmayan Bildiriler) 1763-1938 Yılları Arasında Osmanlı İmparatorluğu Ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Ordu ve Toplum(25-27 Ekim 1999)*, Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001.ss. 53-67.
- KARABATAK, Halûk, “1934 Trakya Olayları ve Yahudiler”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Sayı:146, Şubat 1996, ss. 4-14.
- KOCA, Hüseyin, “Türkiye Cumhuriyetinde Tek Parti Dönemi Umumi Müfettişlikler (Genel Valilikler 1927-1947)”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 16, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, ss. 357-370
- LEVİ, Avner, “1934 Trakya Yahudileri Olayı Alınamayan Ders”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Sayı: 151, Temmuz, 1996, ss 10-19.
- “İkinci Dünya Savaşı ve Öncesinde Türk Yahudileri”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Sayı: 154, Ekim 1996, ss. 14-21.
- Şimşek, Halil, “Çanakkale Bağlamında 1934 Yahudi Olayları”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 9, (Bahar, 2009).

3.Gazeteler

- Akşam
Cumhuriyet
Milliyet
Milli Gazete
Son Posta
Vakit
Zaman

Görüş

4.Dergiler

Gürbüz Türk Çocuğu

Milli İnkılâp

Orhun

Tarih Ve Toplum

5. Ansiklopediler

Türkler Ansiklopedisi

EK-1

T. C. BAKANLAR KURULU KARARNAME NO: 4653

Konu: Hususi menfaatler temini maksadıyla Türkiye'ye sokulan veya Türkiye'de basılan Yahudileri tezyif edici kartpostalların yasaklanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı

Müddet: 2/4/1934

MÜHÜRLEME

K. Atatürk

Be. V. J. İsmail, Me. V. S. Sami, M. M. V. K. Atatürk, Da. V. S. Kaya, He. V. V. S. Sami, Me. V. S. Sami, Mi. V. S. Sami, Ne. V. S. Sami, K. V. S. Sami, G. I. V. S. Sami, D. V. V. S. Sami

4653

Hususi Menfaatler temini maksadıyla Türkiye'ye sokulan veya Türkiye'de basılan Yahudileri tezyif edici kartpostalların yasaklanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı

EK-2

T. C. BAKANLAR KURULU KARARNAME NO: 4711

Konu: Teodor Fritç tarafından İstanbul İmet Vakfı tarafından Türkiye'ye getirilen ve Cevat Rifat tarafından İstanbulda Selâmet Mektebinde basdırılan ve satılanın men'ine emri verilmiş olan "Tahsilik ve Masonluk" adlı ilgisiz kitâbın, aynı ilgisiz kitaplar topladığı emriyle İstanbul Mektebi Kanununu Oİ inel maddesine göre toplatılmasını Dahliye Vekâletinin 2/4/1934 tarih ve 779 sayılı tekerkenar Huzurine İsrâ Vekillere Huzurince 2/4/1934 da onanmıştır.

MÜHÜRLEME

K. Atatürk

Be. V. J. İsmail, Me. V. S. Sami, M. M. V. K. Atatürk, Da. V. S. Kaya, He. V. V. S. Sami, Me. V. S. Sami, Mi. V. S. Sami, Ne. V. S. Sami, K. V. S. Sami, G. I. V. S. Sami, D. V. V. S. Sami

4711

Cevat Rifat tarafından basılan Yahudilik ve Masonluk adlı kitabın Bakanlar Kurulu tarafından yasaklanması

gazi
Akademik Bakış
167
Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

EK-3

Türkiye Cumhuriyeti
Hariciye Vekâleti
II. nci Daire Umum Müdürlüğü
I. nci Şube
32619/400

Ankara, 18 NİSAN 1934
Hulâsa

Yüksek Başvekkâlete

Bulgaristan'da da yahudialeyhterliği tezahurları hakkında Sofya Elçiliğimiz tahriratında şöyle demektedir:
"Almanya National-Socialistelerinin bazı aşraatı burada aynı vasıtasla tekmak istiyen tekküller tarafından taklit olmaktadır. Bu son zamanlarda bazı yahudi ticarethanelerinin Bulgaristan haricine nakletmeğe mecbur kalmaları bu hususta kullanılan gizli vasıtelerin neticesiz kalmadığına delâlet edebilir.

Edirne gününe yahudilerin nümayişkârane bir tarzda iştirak etmeleri bu cereyandan mümkün olduğu kadar korunmak maksadına da hamledilebileceği marzudur."

Yüksek malûmatları için arzolunur. Efendim *Kayserler*.

Hariciye Vekili

H. F. Z.
18.4.1934

030 10 24 627 H2

Fon No: 30 10 0 0 - Kutu No: 241 - Dosya No: 627 - Sıra No: 12

Türkiye'de yaşayan bazı Yahudilerin Bulgaristan'da düzenlenen Edirne Gününe katılacağı haberinin alındığı

Extended Abstract

At the end of June in 1934, migration of Tekirdağ, Kırklareli and Edirne's Jews to İstanbul firstly started in Çanakkale is an important turning point for the Turkish Jews. After that situation, Thrace Jews had the opportunity to meet with Jewish Zionist movement in İstanbul. As it is seen in the Jews living in European Countries, Turkish Jews have started to feel sympathy for Zionism by providing them the idea of the future commercial supply. "Thrace Events" can be considered as a breaking point in accepting Palestinian territories as homeland seeing that rocked the commercial situation in Thrace by Turkish Jews.

Thrace Events was the result of nationality system applied in Ottoman Empire. Although Turks and Jews lived together for a long time, Jews could not socialize with Turkish culture as well as other minorities, and they also could not speak Turkish despite different neighborhoods and clothing styles. After

repeatedly experienced Balkan Wars, World War I and National Struggle Wars, Jews while increasing their wealth Turks had been increasingly poor after those wars. After the Proclamation of Republic after the labor of gaining national identity to Turkish people, Turkish people had realized the importance of the economic and cultural independence and supremacy. It has been started to question that Jews were economically in superb condition from Turks although they were the essential element of the country and they made sacrifices for the country. Especially, efforts to improve the economic superiority of Jews in Thrace region by trafficking and usury activities before the Thrace Events increased the tension between Jews and Turks.

Another reason of Thrace Events was the spread of Anti-Semitic propaganda among some Turks with the coming to power of Nazi Party in Germany. Before Thrace Events; in the publications of Nihal Atsız and Cevat Rifat Atilhan against Anti-Semitism it is clear that Turkish people who were effective in the occurrence of the events adopted the feeling of Anti-Semitism. Thrace Events were not an act against the total Jewish people but they were incidents taking aim at a very specific group. The groups who benefitted from Housing Law have been effective in migration of Jews living in Thrace region to İstanbul through intimidation and threats with the propaganda that state was requested the emigration of Jews from Thrace.

In Germany Jewish Community being rapped were also affected on the material and spiritual condition of Jews living outside Germany. That situation led Jews who were scattered different countries in Europe to realize their own national identity and Zionism had gained a meaning in their eyes. Palestine began to become the new home of Judaism in the eyes of Jews. Turkish Jews began to settle in Palestine by influencing the Zionist Movement.

Gazi

Akademik
Bakış

169

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018